

gedi. Mert, ha vers, meg kell maradnia versnek, azaz a mondanivalók érvényrejtését elősegítő és fokozó ritmikus, tartalmilag plasztikus, stilisztikailag képszerű, emóciókat keltő képződménynek. A valódi nehézségeknek ez a sora. A költő számára ez a „mesterségbeli“, tudatosan vagy öntudatlanul. Hogy ezenkívül magát a költőt a dialektikus összefüggések határozzák meg mondanivalójával egyetemben — az természetes. A feladat mindig a célzatainknak megfelelő legjobb megcsinálás. (Mindez nem esztetika, hanem technológia.)

Gaál Gábor

**M**ENEKÜLES ÉSZAKRA. Az emigrációba kényszerült német írók közül számosan kerültek válaszfűt elé. Emigrálásuk kényszere és ténye számos előtt számláltatta fel a multat. Számosan eszméltek először az emigráció bizonytalanságai közt azokra a határozott értelmekre és célokra, amikről ha odahaza hallottak is, a legjobb esetben csak irónikus véleményük volt. Főleg azok a fiatal írók tartoznak ezek közé, akik a weimari Németország ellenmondásait érezve minden eszmény vallása és vállalása nélkül a csőd gúnyos, diadalmas énekesei voltak. A Németországból való távozás kényszere a történelem kijózanító csapásaként hatott közülük némelyekre s a számotvető órák ütöttek felettük. Talán egy fölött sem olyan messze gyűrűző kongással mint a fiatal *Klaus Mann* felett. Legalábbis ezt sejteti most megjelent regénye (*Flucht nach dem Norden*. Querido Verlag, Amsterdam) ez a számos helyén megindító, pár helyén mélyen megragadó könyv, amit valami fájdalmas édes muzsika zeng át.

A könyv hőse egy fiatal lány, aki elhagyja Hitler-Németországot, Finnországba megy, ott barátokra és barátira talál, jól érzi magát, a pillanatnak egyenesen mondhatná „maradj még“ — de ami odahaza történik a barátaival, a bajtársaival, ami szakadatlan figyelmeztetésként szól a bensejéből, ami nem hagyja nyugton, ami tépi, marcangolja és vonzza, mindez sokkal erősebb mint új környezete minden melegsége és nyugalma; s a regény a továbbiakban arról számol be, hogy ez a fiatal lány, hogy' áldozza föl picike boldogságát és végez magánéletével. Ellenáll a kísérteties csábításnak, hogy az ellenmondások e zür-zavarában öngyilkos legyen és oda megy, ahova tartozik — az azok elleni frontra, akik Németországból Harmadik Birodalmat csináltak. Hogy az igazi ember nem találja nyugtát, mert feladata van, hogy gyenge óráiban heteken, hónapokon keresztül kivyonghatja magát ez alól a feladat alól s hogy végül azonban mégsem térhet ki — erről a lélektanilag megfogott, de társadalmi értelmében súlyos elemről beszél a könyv különös költői módján, de mégis szerényen, tudakosság nélkül, behatóan. A könyv úgy hat, mint a szerző bensőséges beszélgetése az olvasóval s minden művészi megcsinálása, minden írói csalafintasága s minden mesterségbeli készsége ellenére — személyesen.

Hogy vannak hibái is? Természetesen. Vegyük például azokat a leveleket, amiket a hősnő forradalmár barátai irnak. A fényezés, ami világitását e barátok tevékenységére veti, egyenesen a szerző groteszk naivitását leplezi le, s önkéntelenül is komikusan hat. Hogy egyáltalán ebben a regényében oly sokat szerepel a telefon és a táviró, ezt csak úgy mellékesen jegyezzük meg. Klaus Mann kétségtelenül elveszítette gyermeki hitét, ha egyáltalán rendelkezett valaha ilyesmivel, — a megmentő Deus ex machina-ban való hite azonban megmaradt. Ezzel szemben az érdekes emberek és a környezet rajza bámulatos nála, bámulatos ahogy szerelmi jelene-teket ábrázol. (Ezek a jelenetek igazolják, hogy milyen hajlékony és megéjtő a német nyelv a szó egy igazi művésze kezében.) Klaus Mann ismeri a hagyományt — s talán öntudatlanul — erősen tapad ahhoz, élete döntő pontján azonban a saját erejéből új útra csapott, amelynek végtelen ne-

hézségeit egész valójában érzi. Viszont ; becsületnek veszi, hogy volt bátorsága a nehezebbet választani. (Még mindig sokan nem tudják, hogy mennyire számít az, hogy milyen körülmények között jön létre valami döntés.) Klaus Mann utitárs lett. . .

A könyvnek végül van még egy speciális vonása. Az első valóban emigráns regény az új német irodalomban; oldalain először szerepel az emigráns német antihitlerista ember külföldi környezetben. E nemben ez az első kísérlet. A téma nehéz és nagy s ez a dolog számos vonatkozásban végtelenül nehezebb, minthogy Mann regényében érintése történjék. Klaus Mann feladata azonban nem az emigráció anabázisának az ábrázolása volt. Klaus Mann csupán arról akart beszámolni, hogy egy fiatal lény miként határozza el magát a harcra. Így regénye mintegy prologusa az emigrációs témának. Nagyon lehetséges és szükséges is ezt a témát más oldalról megírni, hisz' az élet keményebb és kegyetlenebb, mint amilyenek Klaus Mann kezeügyében tűnik. (K. K.)

## LAPOK, FOLYÓIRATOK

**Az olasz film** A QUADRIVIO a Volta-kongresszus alkalmával megjelent színházi száma után most a mozinak szenteli legújabb számát. Ebből kiemeljük a lap egyik munkatársának Luigi *Freddi*-vel, a moziügyek legutóbb kinevezett teljhatalmú diktátorával lefolytatott interjút. Ismeretes, hogy *Freddi* gróf Galeazzo *Ciano* a most alakított sajtó- és művészeti ügyek minisztériumának feje és a Duce veje nevezte ki a moziügyek osztályfőnökévé. Az ő feladata nemcsak az olasz filmet versenyképessé tenni a külföldi filmekkel szemben, de főleg a politikai filmprodukciónak megteremtése. Ez a tény már maga is beismerése annak, hogy az eddigi propagandafilmei (*Terra madre Camicia nera*, *Vecchia guardia*, stb.) művészietlen, silány tákolmányok voltak. „Politikai filmnek — mondja *Freddi* interjútjában — mi csak olyan *művészeti* filmalkotásokat tekinthetünk, melyekben visszatükröződik korunk légköre. Ha a film nem tökéletes művészeti szempontból is, akkor az hiábavaló film, mert politikai hatása így kifejezetlen és hatás nélküli marad.“ Arra a kérdésre, hogy az olasz filmnek is meg lesz-e a maga speciális iránya, mint a német, orosz, vagy amerikai filmnek, *Freddi* így válaszol: „Az olasz film a *realizmusra* törekszik. Ami az absztrakció, dekorativizmus és fotografálás túlhajtásait illeti, mindezt szívesen átengedjük a németeknek, oroszoknak és amerikaiaknak. Mindenesetre tanulni akarunk a mai filmművészet legnagyobbjaitól, akik szerintem a következők: *Vidor*, *Pabst*, *Lubitsch*, *Eisenstein*, *Pudovkin* és *Machaty*.“

**Papini** Az ITALIA LETTERARIA a Magyarországon legutóbb nagyon felkapott *Giovanni Papini*-vel foglalkozik, legutolsó polémikus könyve: a „*Pietra infernale*“ (Lápiszkó) megjelenésével kapcsolatban. Jölesik végre fasiszta oldalról is őszinte sorokat olvasni erről a katolikus miszticizmusba fulladt aszkéta-íróról, kiről talán először merik kimondani olasz irodalmi lapban, hogy egyszerűen: *unalmas*. „Valljuk be, hogy *Papini* már régen nem érdekel bennünket és ebből az alkalomból vizsgáljuk meg lelkiismeretünket. Kiben a hiba? Bennünk, akik tulságosan hamar meguntuk őt, vagy benne, aki hamar unalmassá vált részünkre? Mi szerénytelenül bevalljuk, hogy nem mi vagyunk a hibásak... Tíz év óta